

PSIHOLOŠKA SVOJSTVA BOJA U LIKOVNIM RADOVIMA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Vazdar, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:315879>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

IVANA VAZDAR

**PSIHOLOŠKA SVOJSTVA BOJA U LIKOVNIM RADOVIMA
DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

Split, 2022. godina

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

**PSIHOLOŠKA SVOJSTVA BOJA U LIKOVNIM RADOVIMA
DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Studentica:

Ivana Vazdar

Mentorica:

izv. prof. dr.sc. Marija Brajčić

Split, lipanj 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Boje u likovnom izrazu	2
2.1. Kromatska svojstva boja.....	2
2.2. Tonska svojstva boja	3
2.3. Kontrastna svojstva boja	4
2.4. Psihološka svojstva boja	4
3. Dječje likovno stvaralaštvo.....	9
3.1. Boje u fazama razvoja dječjeg likovnog izraza	12
4. Dijete i emocije.....	14
5. Istraživanje.....	15
5.1. Metodologija istraživanja	15
5.2. Hipoteze	16
5.3. Cilj	16
5.4. Pismena priprema glazbeno-likovne aktivnosti.....	17
6. Rezultati.....	22
6.1. Rezultat prve hipoteze.....	22
6.2. Dječji likovni radovi uz skladbu vedrog sadržaja	24
6.3. Rezultat druge hipoteze.....	34
6.4. Dječji likovni radovi uz skladbu melankoličnog sadržaja.....	36
7. Zaključak.....	46
8. Literatura.....	47
9. Sažetak.....	49
10. Abstract.....	50
11. Popis slika, tablica i grafikona.....	51
12. Životopis	53

1. Uvod

Svakodnevno smo okruženi raznim bojama, njihovim tonovima, nijansama i raznim intenzitetima. Prema tome svaka boja ima određenu osobnost i značaj pa tako i smisao za čovjeka (Ivančević, 2005; 172). Uočavanje i prepoznavanje boja kroz povijest je oduvijek zanimalo ljude, ali ih nisu oduvijek imenovali. Najčešće su definirane crna i bijela boja, nazivima tamno i svijetlo (Zjakić i Milaković, 2010; 4). Daljnjim istraživanjem i proučavanjem boja oformila su se osnovna svojstva boja koja poznajemo danas, odnosno kromatska, tonska i kontrastna svojstva. Uz to boja ima i svoja psihološka svojstva, odnosno, svojstva prema kojima utječe na osjećaje, ponašanja, mišljenja i odluke odraslih, ali i djece.

U početku razvoja svog likovnog stvaralaštva dijete ne povezuje boju i figuru s nekim značenjem, nego naizmjenice koristi materijal koji mu je na raspolaganju u tom trenutku te se njime izražava ne mareći za okolinu (Belamarić, 1987; 211). Daljnjim razvojem djeteta razvija se i njegova percepcija o mogućnostima i raznolikosti likovnih elemenata kojima može stvarati i unaprjeđivati svoje stvaralaštvo. Zbog toga u dječjem likovnom radu dolazi do prikaza detalja, ali i povezivanja boja s okolinom i trenutnim znanjem koje posjeduje. Pomoću boja dijete ponekad najlakše izražava svoje emocije i unutarnja zbivanja. U tome je i vrijednost dječjeg likovnog izraza, jer prikazujući sve ono što ga okružuje, što čuje, vidi, promatra, istražuje, dijete na papiru ostavlja sebe i sve što predstavlja njega kao osobu. Likovne sposobnosti imaju i mogu razvijati svi, bez izuzetka, jer one predstavljaju našu unutarnju konstantu koja se uz poticajnu okolinu, dakle kvalitetne prostorno-materijalne i socijalne poticaje, lako može probuditi. Imajući to na umu važno je preuzeti odgovornost za pripremu kvalitetnog, bogatog i stimulirajućeg okruženja koje će djetetu pružiti mnoga iskustva i prilike za slobodnim likovnim izražavanjem. Time postizemo cjelovit razvoj djece, njihovih likovnih, ali i općih sposobnosti percepcije, predočavanja, oblikovanja i stvaranja (Belamarić, 1987; 8).

Izvedba praktične aktivnosti i istraživanja u sklopu ovog završnog rada prikazuje kako okolina, u ovom slučaju skladbe dinamičnog i vedrog te melankoličnog sadržaja mogu utjecati na upotrebu boja u dječjim likovnim radovima.

2. Boje u likovnom izrazu

Boju kao likovni element možemo definirati na dva načina. Dakle boja je prirodno ili umjetno dobivena tvar sa svojstvima bojenja bezbojnih tvari te ju možemo promatrati i kao fizikalnu osobinu svjetlosti do koje dolazi kada se svjetlost reflektira o površinu ili emitira iz nekog izvora (Jakubin, 1989; 16). Mnogi znanstvenici, problematikom boja, njezinim svojstvima i podjelom, bavili su se kroz povijest pa su prema tome danas poznata osnovna tri svojstva boja, odnosno, kromatska, tonska i kontrastna svojstva.

2.1. Kromatska svojstva boja

Njemački fizičar Wilhem Oswald, kromatska svojstva boja sistematizirao je na kromatske i akromatske, odnosno šarene i neutralne boje. Prema tome kromatske ili šarene boje su one boje koje se nalaze u sunčevu spektru, dok su akromatske ili neutralne boje bijela, crna i siva boja. Akromatske boje se zbog svojih svojstava još nazivaju i „neboje“. Kada boje sunčevog spektra, odnosno kromatske boje, u sebi ne sadrže ni bijele ni crne, zovemo ih čistim bojama (Jakubin, 1989; 17). Kromatska svojstva boja također možemo podijeliti na osnovne ili boje prvog reda, zatim na sekundarne ili boje drugog reda te na tercijarne ili boje trećeg reda. U skupinu osnovnih boja ubrajaju se crvena, žuta i plava boja te prilikom međusobnog miješanja po dvije od osnovnih boja dobivamo sekundarne boje. Prema tome miješanjem osnovnih boja, crvene i žute, dobivamo narančastu boju, zatim miješanjem osnovnih boja žute i plave dobivamo zelenu boju, a miješanjem osnovnih boja crvene i plave dobivamo ljubičastu boju. Dakle, sekundarne boje ili boje drugog reda su narančasta, zelena i ljubičasta. Sljedeća skupina su tercijarne boje te su to sve nijanse boja koje možemo dobiti pomiješamo li jednu osnovnu i jednu sekundarnu boju u bilo kojem omjeru. Takvim miješanjem boja dobivamo tercijarne čiste boje. Ukoliko pomiješamo osnovnu boju sa sekundarnom, koja se na Oswaldovom krugu (*slika 1*) nalazi njoj nasuprot, primjerice crvena i zelena dolazi do nestajanja kolorističke čistoće jer se dvije komplementarne boje neutraliziraju te dobivamo tercijarnu neutralnu boju.

Slika 1: Krug čistih boja prema Oswaldu

2.2. Tonska svojstva boja

Ton boje predstavlja nam koliko svjetlosti neka boja sadrži. Svaka kromatska boja može se prikazati kroz niz svojih tonovima koji će nastati ako joj dodamo bijelu, crnu ili sivu boju. Tako nastaju tonovi. Dodavanjem bijele ili crne određenu boju činimo svjetlijom ili tamnijom (Jakubin, 1989; 18). Kada govorimo o tonskim svojstvima boja mislimo na akromatske tonove, svijetle kromatske tonove, zagasite kromatske tonove, mutne kromatske tonove, tercijarne čiste i neutralne tonove te na degradaciju boje.

Akromatske tonove boja dobivamo ako pomiješamo crnu i bijelu boju u raznim omjerima, te pri tome dobivamo razne nijanse sive boje.

Ukoliko čistoj boji pridodamo akromatsku bijelu boju u raznim količinama, utoliko dobivamo svijetle kromatske tonove.

Suprotno tome pridodavanje akromatske crne boje čistoj boji, u ranim količinama, dobivamo zagasite kromatske tonove.

Mutnim kromatskim tonovima smatraju se oni tonovi koji su nastali miješanjem čiste boje s crnom i bijelom, odnosno nekom od nijansa sive.

Tercijarne čiste i neutralne tonove spominjali smo u kromatskim svojstvima boja te prema ih prema tonskim svojstvima boja možemo opisati kao tonove ili nijanse boja koje možemo dobiti ako pomiješamo osnovnu i sekundarnu boju u različitim omjerima.

Degradaciju boje činimo kada boji dodajemo bijelu ili crnu boju ili pak ako osnovnu gustoću boje razrjeđujemo vodom. Na taj način boja gubi svoju kolorističku snagu, intenzitet i jasnoću, odnosno oduzimamo joj pigment što se još naziva i degradacija.

2.3. Kontrastna svojstva boja

„Boje su prema kontrastnim svojstvima podijeljene na slične ili harmonične, one koje su u Oswaldovom krugu susjedne i bliske, te različite ili kontrastne, one koje su u Oswaldovom krugu jedna nasuprot drugoj i udaljene.“ (Jakubin, 1989; 19). Sistematizacija kontrastnih svojstava boja prema Johanesu Ittenu dijeli se na 7 vrsta kontrasta pa tako postoji: kontrast boje prema boji, kontrast svijetlo-tamno, kontrast toplo-hladno, komplementarni kontrast, simultani kontrast, kontrast kvalitete i kontrast kvantitete.

2.4. Psihološka svojstva boja

Postoji bezbroj različitih nijansi, tonova i intenziteta boja koji nastaju miješanjem u raznim omjerima. Bojama smo okruženi svakodnevno pa lako možemo zaključiti da one svojim isijavanjem djeluju na naše raspoloženje, osjećaje te općenito na našu psihu, mentalno i emocionalno. To potvrđuju brojni znanstvenici i istraživanja koja su provedena u svrhu otkrivanja boja i njihovih utjecaja na ljude te povezanosti između karaktera osobe i osjećaja prema boji. Osim što svaka boja različito djeluje na svakog pojedinca ona može imati i simboličko značenje, različito u svakoj kulturi i civilizaciji ili globalno i međunarodno dogovoreno. Zjakić i Milaković (2010) navode kako boje s psihološkog gledišta na nas ljude mogu djelovati na razne načine, ali povezanost s bojama očituje se u tome da neki ljudi neke boje vole više ili manje, dok neke boje uopće ne vole.

Crvena boja isijava najjači intenzitet u odnosu na druge boje. Boja je vatre, krvi, snage, moći, odlučnosti i strasti. Emocionalno je intenzivna i povezana s bijesom, ljutnjom, pohlepom, ubojstvom ali i ljubavi i srećom. Boravak u prostoriji crvenih zidova kod ljudi može ubrzati metabolizam ili povećati krvni tlak te se disanje može otežati. Crvena svojstva boje otežati će i spavanje u prostoriji crvenih zidova jer može osobu poticati na pokret. Zbog izravne povezanosti s krvi, u nekim jezicima riječ „krv“ ima isto značenje kao i riječ „crvena“. Crvena boja koristi se kod prometnih znakova i označavanja opasnosti, ali isto tako u povijesti na štitovima koristila se i kao oznaka hrabrosti. Jedna je od rijetkih boja koja se miješanjem s bijelom bojom drastično mijenja u ružičastu boju koja je po svojim psihološkim svojstvima kontrast crvenoj boji. Također u prirodi kod životinja i biljaka crvena boja signalizira opasnost i ukazuje na otrovna svojstva. Ako osoba preferira crvenu boju, može značiti da je temperamentna i impulzivna, ali isto tako može značiti otvorenost, samopouzdanje, dominantnost i egocentričnost. Jednom studijom ustanovljeno je da kod neurotičara crvena boja može izazvati devijantno ponašanje (Zjakić, Milaković, 2010; 62). Crvena boja odgovara različitim stilovima i svaku prostoriju može lako transformirati. Odlučno se slaže s narančastom, smeđom i žutom bojom.

Žuta boja djeluje poticajno, oslobađajuće, olakšavajuće, živahno, veselo. Boja je svjetla, topline, radosti i energije. U kineskoj kulturi žuta boja je bila posebno cijenjena jer je predstavljala boju carstva i njeno korištenje bilo je rezervirano za cara i njegove sljedbenike (Zjakić, Milaković. 2010, 66). Suprotno takvoj simbolici Zjakić i Milaković (2010) navode kako su u srednjovjekovnoj kulturi žutu boju nosili Judini sljedbenici, povezivajući žutu boju s izdajom i kukavičlukom. Zbog svoje velike vidljivosti i refleksije koristi se na znakovima upozorenja u prometu. Statistički je dokazano da žuti automobili najmanje sudjeluju u prometnim nesrećama. Također, utječe pozitivno na stvaralački rad pa je zato simbol znanja, razuma, ljudske misli, svjetlosti i mudrosti. Žuta boja često se koristi za reklamiranje dječjih proizvoda i artikala koji su povezani s razbibrigom jer je efektivna u privlačenju pozornosti (Zjakić, Milaković, 2010; 67). Sumpornožuta boja izaziva gađenje, a zelenožuta boja djeluje neugodno i asocira na bolest. Zajedno simboliziraju bolest, kukavičluk, ljubomoru, zavist, prijevaru, izdaju. Nasuprot tome crvenkastožuta boja daje osjećaj topline i ugone te zadovoljstva. Prema svemu navedenom možemo zaključiti da je žuta višekarakterna boja.

Plava je hladna boja mirnoće, simbol pobožnosti, iskrenosti, svijesti i intelekta. Može čak djelovati pasivno, čeznutljivo, ali i ugodno te je u potpunosti suprotnosti crvenoj boji iako s njome ne čini komplementarni kontrast. Najmirnija je od svih boja pa potiče na koncentraciju, razmišljanje, budi osjećaje beskrajnosti i blagosti. Simbolizira vjernost, istinu, tišinu, inteligenciju, mudrost, besmrtnost i plemenitost. Prema Zjakić i Milaković (2010), zbog svojih umirujućih svojstva i usporavanja metabolizma, plava boja se smatra korisnom za tijelo i um. U marketingu, boja je koja se koristi za proizvode povezane s čistoćom, vodom i zrakom (sredstva za čišćenje, aviokompanije, aerodromi, klima uređaji, morska plovila i td.). Često je korištena prilikom prezentiranja visokotehnoloških uređaja zbog dojma preciznosti i balansa koji ostavlja. Ljudi koji vole plavu boju predstavljaju konzervativizam, ali i uspjeh, odanost i promišljenost. Plavu boju treba izbjegavati jedino kada je u pitanju hrana i kuhanje.

Narančasta boja s gledišta psihologije najbližija je žutoj boji te je ljudi smatraju veselom bojom. „Nastaje miješanjem crvene i žute pa tako i spaja energiju crvene i sreću žute boje. Djeluje toplo, povjerljivo, svečano i veselo. Izaziva osjećaj zdravlja, životne radosti i sunčeve snage.“ (Jakubin, 1989; 26). Boja je jeseni, hrane, začina i zalazaka sunca. Predstavlja entuzijazam, sreću, kreativnost, uspjeh i ohrabrenje. Tamniji tonovi narančaste, ljude asociraju na udobnost i zaštitu dok fluorescentno narančasta, koja ima jako dobru vidljivost, upozorava na opasnost ili se koristi na prslucima za spašavanje. Boja je koja potiče mentalnu aktivnost, dotok kisika prema mozgu te ima okrepljujući efekt. Pogodna je u uređenju interijera i reklamiranju proizvoda, hrane i igračaka. Glavna karakteristika ljudi koji vole narančastu boju je druželjubivost i osjećajnost.

Zelena djeluje umirujuće i stabilno, sugerira odmor te asocira na mir, vjeru, nadu, rast, harmoniju, besmrtnost i plodnost. Prema Zjakić i Milaković (2010) zelenu boju koristili su Egipćani kao zaštitu za oči, odnosno zeleni malaktit kao zaštitne naočale. Zelena boja emocionalno se povezuje sa sigurnošću i stabilnošću te tako tamnozeleno asocijacija na novac, financijski svijet i bankarstvo, ali i na pohlepu i ljubomoru. Kada se za nekoga kaže da je zelen misli se da je neiskusna. Zelena boja u komplementarnom je kontrastu s crvenom. Koristi se na ambalažama medicinskih te prirodnih, organskih i zdravih proizvoda. Zelena kao boja asocira na potpuno suprotne pojmove kao što su zelena trava i zelena plijesan te život i smrt odnosno

bolest ili otrovanje. Mnogo je ljudi koji vole zelenu boju, a takve se karakterizira kao prirodne, dobronamjerne, uporne, iskrene, socijalne te konvencionalne ljude.

Ljubičasta boja svečana je i očaravajuća boja s tajanstvenim i mističnim djelovanjem. Simbolizira čarobnjaštvo, pokoru, strpljenje i dobrotu. „Spoj je crvene i plave boje, boja umjetnosti, vidovitosti, ravnoteže između neba i zemlje, osjetila i duha, strasti i razuma, ljubavi i mudrosti.“ (Zjakić i Milaković, 2010; 76). U povijesti, ljubičasta boja, bila je rezervirana samo za plemstvo i predstavljala je moć, luksuz i ambiciju te spoj bogatstva i ekstravagancije, a njenu izradu i proizvodnju si pučanstvo nije moglo priuštiti. Ljubičasta je povezana i s dostojanstvom, neovisnošću, kreativnošću, magijom i tajnom, te budi romantiku, ali i nostalgiju i tužne osjećaje. Ljubičasta boja, u sunčevom spektru boja, ima najkraću valnu duljinu, a suprotno tome najveću razinu energije te kada prijeđe u ultraljubičasto, postane nevidljiva za ljude (Zjakić i Milaković, 2010; 77). Ljubitelji ljubičaste boje nipošto nisu prosječni, često su umjetnici, samopouzdana, a mogu biti i temperamentni.

Smeđa je zemljana boja i vole je oni koji su odani svome domu, odgovorni i konzervativni ljudi. Smeđu boju često smatraju odbojnom bojom pa se koristi kada se želi opisati nešto ružno (Zjakić i Milaković, 2010; 83).

Ružičasta je boja nastala toniranjem, odnosno degradacijom crvene boje pa je prema tome i njeno djelovanje ublaženo. Nježna je boja bez snage koja simbolizira slatkoću, sramežljivost i djevičanstvo. Tradicionalno se smatra ženskom bojom i stereotipno se djevojčice po rođenju odijevaju u tonove ružičaste boje. Zjakić i Milaković (2010) navode stajalište prema kojem su ljubitelji ružičaste boje nerijetko neuspješni u životu ili čak siromašni.

Bijela, crna i siva boja bez obzira što se u teoriji smatraju „nebojama“, kod ljudi imaju sposobnost oblikovanja raspoloženja i asocijacija.

Bijela boja predstavlja svjetlost i nježnost, čistoću i red, istinu i poštenje. Prostor čini većim i širim, ali umara kao i jako svjetlo. Bijela daje osjećaj sigurnosti te u isto vrijeme može imati značenje svega i ničega. Bijela zastava predstavlja mir ili predaju dok bijeli slon simbolizira veliki teret. Sveukupno gledano, kroz najviše različitih

proizvoda se privlači bijela boja i takvi proizvodi su najprodavaniji jer bijela boja doprinosi ljudskoj osjetljivosti za higijenu. Prema Zjakić i Milaković (2010) oni koji vole bijelu boju visoko su moralne osobe, a ponekad čak i sitničave. Iako su u biti dobri i ljubazni, drugi ih uglavnom doživljavaju kao dosadne i jednolične.

Crna je kontrastna bijeloj boji, ali obje imaju jednaku apsolutnu vrijednost te se kao i bijela može staviti na oba kraja kromatske ljestvice. Na jednom kraju predstavljat će granicu toplih boja, a na drugom kraju granicu hladnih boja. Isto tako ovisno o tome je li zagasita ili sjajna, crna boja prikaz je nepostojanja, zbroja, negacije ili sinteze boja. Misteriozna je boja koja predstavlja moć, eleganciju, formalnost, ali i negativna značenja poput smrti, zla, tajne i nepoznatoga. Ima snagu i autoritet, ali predstavlja i vrline poput mudrosti i pažljivosti. Druge boje se uz crnu nadopunjuju i ističu. Prema općenitim procjenama, osobe koje uživaju i vole crnu boju drugima se mogu činiti hladni i distancirani, a često se crna boja povezuje i s pesimističnim pogledom na svijet.

Siva boja je kombinacija bijele i crne boje u raznim omjerima te djeluje mirno i ozbiljno. Koristi se u izradi razne tehnologije, strojeva, aviona, ratnih brodova te se najviše povezuje s gradskim okruženjem. Kao i sve druge boje pa tako i siva može imati pozitivnu i negativnu konotaciju, ovisno o raspoloženju, okruženju i karakteru svakog pojedinca. Pa tako može značiti hladnoću, sigurnost, poslovnost, inteligenciju, kvalitetu, umjerenost, neutralnost, poniznost i siromaštvo. Ljude koji vole sivu boju možemo okarakterizirati kao opreznim i racionalnim ljudima te se oni često najugodnije osjećaju u situacijama u kojima se ne trebaju pretjerano isticati.

3. Dječje likovno stvaralaštvo

Likovni razvoj djeteta i njegova stvaralaštva započinje kada dijete po prvi puta uzima sredstvo koje ostavlja trag na podlozi, primjerice, olovku i njome povlači linije po papiru. Ta prva faza razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva naziva se još i faza šaranja jer dijete nekontrolirano povlači pravolinijske ili kružne crte koje tada još uvijek ne predstavljaju neki konkretni objekt. „Likovne aktivnosti djece u fazi izražavanja primarnim simbolima često ne proizlaze iz potrebe za prikazivanjem, nego iz doživljaja boje, oblika ravnoteže pa je rezultat tih opažanja hipoteza da je estetička svijest urođena.“ (Grgurić i Jakubin, 1996; 42; prema Brittain, 1968). Svaka faza u razvoju nadograđuje se na prijašnju, a ni jedna zapravo ne nestaje (Grgurić i Jakubin, 1996; 36).

„Crtanje je postignuće psihičke potrebe djeteta da nešto izrazi i njegove motoričke spretnosti da to omogući.“ (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010; 53). Prema tome dječje likovno stvaralaštvo razvija se paralelno s motoričkim razvojem, odnosno razvojem zglobova, ramena i lakta, a kasnije zglobova šake i prstiju. Cjelokupni razvoj motorike kod djece odvija se vrlo ubrzano i naglo pa zbog toga i u dječjim likovnim radovima uočavamo napredak u izražavanju i prikazu motiva. Zajedno s time razvija se i dječja fokusiranost na likovno izražavanje i stvaranje pa se ono s vremenom sve više produžava. Oko četvrte godine, u dječjim likovnim radovima, počinjemo prepoznavati primarni simbol ljudskog lika kojemu je glava ujedno i trup. Također, djeca tada sve više povezuju svoju percepciju okoline s likovnim izražavanjem pa u dječjem prikazu možemo prepoznati jednostavne figure i objekte, a motivi u njihovim radovima postaju sve bogatiji. Djeca imaju potrebu likovno prikazati neki predmet, životinju ili osobu iz njihove okoline te crtežu pridodati naziv. „Davanje imena jest pridavanje značenja, što znači da uz sam akt crtanja nastaje i misao.“ (Grgurić i Jakubin, 1996; 44). Sama misao u početku je posljedica praktičnog rada, a kasnije je ona pokretač likovne aktivnosti. Elementi koje dijete prikazuje jednostavni su i oskudijevaju detaljima, odnosno djeca prikazuju samo ono što im je najbitnije. Primjerice, na licu će prikazati oči i usta dok prikaz nosa i ušiju dolazi tek u kasnije. Osim prikaza okoline, dijete želi prikazati pokrete, taktilne osjete ili zvuk, odnosno, žurbu, plesanje, oluju ili vjetar. Likovni rad nastaje iskorištavanjem slobodnog prostora na papiru, a djeca motive smještaju u skladu sa slobodnim prostorom (Grgurić i

Jakubin, 1996; 49). To dokazuju ljudske figure koje mogu biti raznoliko postavljene na dječjem crtežu u prostoru koji je bio dostupan, bez obraćanja pažnje na perspektivu krajnjeg rezultata. od izrazite je važnosti djeci osigurati što više raznovrsnih podražaja iz okoline kako bi stekla što više iskustva jer je njihovo izražavanje isključivo iskustveno, odnosno ono što su u svojoj okolini doživjela bit će vidljivo i na samom crtežu. Kvalitetna okolina, prostorno-materijalni i socijalni poticaji koje će dijete likovno prikazati značajan su oblik učenja kroz igru i uživanje te stvaranje metakompetencija djece odnosno svijesti o onome što su naučila i znaju. Grgurić i Jakubin (1996) ističu kako su radovi djece izrazito emocijski obojeni jer djeca još uvijek nemaju sposobnost pismenog izražavanja pa se umjesto toga koriste likovnim izražavanjem. Iz tog razloga, dječji likovni izraz, predstavlja dječje doživljaje okoline i aktivnosti pa ga ne bismo smjeli promatrati i procjenjivati u skladu s osobnim doživljajima. Vremenom dječji likovni radovi postaju bogatiji detaljima i motivima jer je i njihova percepcija i iskustvo okoline uznapredovala. Djeca, tim dodatnim detaljima, prikazuju ono što najviše vole ili im se najviše sviđa kod prikazane osobe te se također proširuje i spektar tema koje prikazuju na svom crtežu. Kroz djetinjstvo, dijete prolazi kroz razne fizičke, fiziologijske i društvene promjene, a u ovoj fazi jedna od najznačajnijih promjena je intenzivnija socijalizacija. „Socijalizacija se definira kao proces oblikovanja ljudskog ponašanja pod utjecajem društvene okoline.“ (Grgurić i Jakubin, 1996; 56; prema Supek, 1977). Također prema Grgurić i Jakubin (1996) daljnjim razvojem dječjeg likovnog stvaralaštva pojavljuju se počeci apstraktnog mišljenja, dječji verbalni izraz je bogatiji, a sposobnosti likovnog izražavanja mnogo veće. Uz intelektualan doživljaj svijeta još uvijek je prisutan i emocijski. Dijete kontinuirano i spontano te prema vlastitim željama i potrebama upoznaje svijet i svoju okolinu, prihvaća je, a nakon toga i u njoj sudjeluje. Razvoj likovnog izraza djece može se uočiti u prikazu posebne linije koja označava tlo i posebne linije koja označava nebo te su u tom prostoru smješteni svi nacrtani objekti.

Uz sve detaljniji prikaz figura i objekata, dječjim likovnim radovima, uočavamo i prikaz pokreta, profila i prostora. Proučavajući dječji likovni izraz Grgurić i Jakubin (1996) i Herceg, Rončević i Karlavaris (2010) primijećene su određene zakonitosti i osobine koje se pojavljuju u sve razvijenijem dječjem likovnom izrazu, a to su: transparentni ili rendgenski prikaz, dinamični prikaz, emotivna proporcija, prevaljivanje oblika, rasklapanje oblika, vertikalna perspektiva, obrnuta perspektiva, poliperspektiva i cjelovitost prikaza motiva. Transparentni ili rendgenski prikaz je dječje likovno rješenje

pomoću kojega transparentno prikazuju primjerice vanjski izgled objekta i sve što se nalazi i događa unutar njega, zatim torbu i sve predmete koje možemo smjestiti u nju ili trudnu majku sa svim njenim vanjskim karakteristikama kojoj će na mjestu trbuha nacrtati bebu. Ovakav likovni prikaz rezultat je znanja koje je dijete steklo i percepcije vlastite okoline. Dinamičnim prikazom dijete želi izraziti neku akciju kroz sve njene faze, primjerice, trčanje do lopte, uzimanje lopte, udaranje lopte, lopta koja prolazi prostorom i ulazi u gol. Sve faze bit će prikazane u jednom crtežu. Emotivnu proporciju u dječjem likovnom radu prepoznajemo u motivima koji su znatno uvećani u odnosu na ostale motive na crtežu iako su u stvarnosti istih veličina. Tako se djeca izražavaju kada žele naglasiti važnost nekog predmeta, objekta ili osobe. Prevaljivanje oblika označava da dijete ne mari za liniju tla, već dok crta okreće papir tako da svaki objekt ili osoba ima svoje tlo (Grgurić i Jakubin, 1996; 64). Rasklapanje oblika uočavamo u dječjem prikazu kuće ili zgrade. Zbog nemogućnosti objektivnog sagledavanja zgrade sa samo jedne njene strane, dijete će željeni objekt na crtežu prikazati sa svih njegovih strana kao da su poredane jedna pored druge. Uporabom vertikalne perspektive u svom likovnom izražaju dijete želi prikazati planove i to radi tako da u dno papira smješta ono što želi prikazati u prvom planu, a sve ono što želi prikazati u drugom ili trećem planu nizati će jedno iznad prvoga plana. Tako u jednoj ulici prikazanoj vertikalnom perspektivom kuće izgledaju kao da su poslagane jedna na drugu, a ne jedna iza druge. Ako se dijete u svom likovnom izrazu koristi obrnutom perspektivom, motive koji se u prostoru nalaze bliže nacrtat će manje, a one koji se nalaze dalje nacrtat će veće. Poliperspektiva uočava se kada dijete objekt istodobno prikazuje iz raznih perspektiva, odnosno kutova gledanja. Neke motive dijete će prikazati kao da ih gleda odozgo, odnosno iz ptičje perspektive, a neke kao da ih gleda frontalno dok će drugi biti prikazani s bočnih strana. Cjelovitost prikaza motiva pojava je u dječjem izrazu kada dijete ne crta samo pojedinačni objekt koji mu je zadan, npr. sidro, već će nacrtati i cijeli brod. „Posljedica je to dječjeg cjelovitog shvaćanja pojava u svojoj okolini.“ (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010; 55).

„Iskustvo što ga je dijete dosad steklo, lagani prijelaz apstraktnom načinu razmišljanja, postepena likovno-tehnička zrelost, prilagodljivost različitim uvjetima, omogućuje da na ovom stupnju ono postigne izvanredna i zanimljiva likovna ostvarenja, pod pretpostavkom pravilna vodstva od strane pedagoga. Zbog svega ovoga ovo razdoblje nazivamo zlatnim dobom dječjeg likovnog izražavanja i stvaranja.“ (Grgurić i Jakubin, 1996; 73).

Iako usporedbom dječjih likovnih radova iz više zemalja možemo zaključiti da je razvoj dječjeg likovnog stvaralaštva univerzalan i urođen te da je rezultat dječjeg sazrijevanja. Iako postoji mogućnost, kao i u svakom drugom segmentu razvoja, odstupanja od norme. Na to utječu okolinski i nasljedni faktori. Također djeca koja su intrinzično motivirana za likovno izražavanje i ona u njima budi radost i uživanje bit će naprednija u svom likovnom razvoju te će puno više vremena provoditi likovno se izražavajući od djece koja u tome ne pronalaze radost.

3.1. Boje u fazama razvoja dječjeg likovnog izraza

U **fazi izražavanja primarnim simbolima** pokreti risanja izazivaju uživanje kod djece i ona se ne zamaraju ako crta u nekom trenutku i skrene s papira. Važniji im je sam proces stvaranja od rezultata koji će na kraju dobiti, odnosno ne obraćaju pozornost je li njihov likovni izričaj predstavlja neki konkretni objekt. Također, uživaju i u drugim taktilnim osjetilima poput dodirivanja krzna, drugih neobičnih tekstura ili povlačenju zatvarača. Iz toga smo zaključili da u dječjoj najranijoj dobi okolina dobiva smisao samo kroz fizičku eksploraciju (Grgurić i Jakubin, 1996; 36). Prema Grgurić i Jakubin (1996) izražavanje bojom započinje od prikaza obojene crte te se razvija prema obojenoj plohi. Kada je riječ o boji, u ovoj fazi, djecu više zabavlja ljepljiva tekstura boje ili njeno razmazivanje po podlozi od njenog značenja ili simbolike te se nakon kratkog vremena umore od ovakvih aktivnosti i traže drugu zanimaciju. Pigment boje omogućava djeci istraživanje taktilnim, a ponekad i gustativnim osjetilima. Izražavanje bojom postepeno se razvija od razmazivanja i otiskivanja prstima do spretnog baratjanja kistom i oslikavanja površine. Djeca vole intenzivne boje i njihove kontraste te ukoliko im se ponudi širok spektar boja utoliko će sama stvarati svoju paletu boja te se njima igrati.

U početnoj fazi primarnih simbola djeca se igraju kistom i bojom koju nerijetko nanose i prstima. Prelaskom u **fazu izražavanja složenim simbolima** dijete, potaknuto vlastitom okolinom i likovnim motivima vezanim uz boju, može započeti sve složenije likovno izražavanje bojom (Grgurić i Jakubin, 1996; 53). Djeca na svojim crtežima boju koriste kada žele dodatno istaknuti nešto što su spoznala ili kada određeni detalj smatraju vrlo važnim. Osim detalja obojan je samo obris prikazanog

lika ili predmeta jer djeca u ovoj fazi ne prikazuju obojane plohe, već crtaju bojom. Autori Grgurić i Jakubin (1996) navode kako će se crtanje bojom zadržati dosta dugo, čak i u početnoj fazi intelektualnog realizma, osobito ako dijete nije metodički usmjeravano prema likovnim vrijednostima obojene plohe. Ponekad se događa da dijete koristi veliku količinu boje u svrhu prekrivanja površine, a ne prikaza nekog simbola. U ovoj fazi djeca slobodno odabiru boje, odnosno zanemaruju boju predmeta kakva je u stvarnosti i stvaraju vlastitu stvarnost pa tako nastaje crvena trava, zelena mačka, ljubičasto drvo i slično. Djeca najčešće koriste čiste boje te ih ne miješaju, a najprije zapažaju kontrastne odnose boja, a zatim tonske vrijednosti (Grgurić i Jakubin, 1996; 54).

U početku **faze intelektualnog realizma** djeca još uvijek ne prikazuju obojene plohe, već obrisna linija u boji označava i boju cijelog prikazanog objekta. Ta pojava se daljnjim likovnim razvojem gubi te djeca počinju prikazivati motive pomoću obojenih ploha. Odnos pojedinca prema boji jest individualan, a odabiranje boje ovisi o raspoloženju djeteta pa one odaju njihove boli i radosti također likovna ostvarenja bojama mogu biti indikator djetetova psihičkog stanja jer pomoću boja djeca izražavaju svoje emocije (Grgurić i Jakubin, 1996; 68). Pomoću istraživanja koja su proveli Alschuler i Hattwick (1969) zaključili su da se zrelost djece može otkriti u izboru boje, vrsti periferne linije te upotrebi oblika. Dok suprotno tome neka istraživanja pokazuju kako bitan utjecaj na djecu u odabiru boja kojima se izražavaju ima dostupnost i raspored boja u neposrednoj okolini (Grgurić i Jakubin, 1996; 68; prema Brittain, 1976). Iz navedenih istraživanja možemo zaključiti kako boja koju djeca odabiru u svojem likovnom izražavanju može predstavljati njihovu nutrinu, ali je čest slučaj kod mlađe djece da boje odabiru nasumičnom odlukom. Neka djeca likovno izražavanje i stvaranje percipiraju kao katarzu ili emocijsko pražnjenje pa uvijek trebamo imati na umu da slobodno likovno izražavanje uvelike može pomoći u emocionalnom sazrijevanju i učenju savladavanja i usmjeravanja frustracija i unutarnjih zbivanja.

Tijekom **faze vizualnog realizma** djeca uz pomoć učitelja savladavaju tonsku modelaciju i kolorističku modulaciju te su se sposobni njima izražavati. „Time oni krajem ovog razdoblja u likovnom izražavanju „postaju odrasli“, a karakteristike ove faze uništavaju ljepotu i ekspresivnost „pravog“ spontanog dječjeg izraza.“ (Grgurić i Jakubin, 1996; 75).

4. Dijete i emocije

Emocije i sami osjećaji karakteriziraju se kao stanje uzbuđenosti nastalo kao reakcija na neki vanjski podražaj, odnosno slikovito možemo reći da su emocije pogonsko gorivo za djelovanje (Rezić, 2006; 7). Javljaju se od samog rođenja djeteta kao spontane reakcije u funkciji preživljavanja, odnosno kako bi dijete koje se još ne zna drugačije izražavati iskazalo svoje potrebe te prema njima prilagodilo okolinu u kojoj se nalazi. Isto tako djetetovim sazrijevanjem i okolina sve više počinje utjecati, oblikovati i modificirati njegov način izražavanja emocija, a putem socijalizacije emocija dijete uči o društveno prihvatljivim oblicima izražavanja emocija (Rezić, 2006; 8). Mnogi istraživači pitali su se jesu li emocije nasljedne odnosno biološki fenomen ili se one uče i sazrijevaju zajedno s kognitivnom svijesti. Utvrđeno je da postoje dva paralelna emocionalna sustava, urođeni, spontani i primitivni te stečeni interpretativni, i socijalno-kognitivni emocionalni sustav, te treći sustav koji argumentira pojavu emocija kao dinamičnog i dijalektičkog procesa, a ne kao linearan ishod kognitivnog ili biološkog sustava (Reeve, 2010; 328).

Dječje emocije njihova su srž, te ih dijete pokazuje spontano, kratke su i podložne promjenama. Upravo zbog toga odrasli ne bi smjeli poistovjećivati dječje emociju s njihovim ponašanjem. Jer na taj način sputavaju slobodno izražavanje i razvoj emocija kod djeteta. Trebamo osvijestiti dijete kako je sasvim u redu biti ljut ili razočaran, te mu dati priliku da izrazi razloge i uzroke svojih osjećaja, ali nije u redu razbijati stvari zbog trenutnih osjećaja. Često odrasli emocije dijele na „pozitivne“ i „negativne“ pa zbog vlastite nelagode u slučaju dječjeg iskazivanja „negativnih“ emocija djeci zabranjuju takve emocije. Tada djeca umjesto da nauče izravno govoriti o onome što žele, što ih brine, kako dobiti ono što im treba, djeca skrivaju i zamagljuju stvarne osjećaje i brane se agresivnošću, povlačenjem ili uče biti neizravna i manipulativna (Rezić, 2006; 8). Kao i u svakom drugom segmentu dječjeg razvoja, ne postoji kratkoročno rješenje niti brzi put u radu s dječjim emocijama i postizanju emocionalno inteligentnog djeteta, već se do rezultata dolazi kontinuiranim razgovorom, slušanjem, prihvaćanjem i usmjeravanjem dječjeg mišljenja i emocija. Emocionalna inteligencija sposobnost je uočavanja, procjene i izražavanja emocija, razumijevanje emocija i emocionalnih spoznaja te refleksivne regulacije emocija na način kojim promiču emocionalni i intelektualni rast (Salovey i Sluyter, 1999; 43). Samoregulacija, kao jedna od

komponenta emocionalne inteligencije, kod djece se očituje u sposobnosti upravljanja svojim postupcima, mislima i osjećajima na prilagodben i fleksibilan način u raznim kontekstima, iskazuju samodjelotovornost, samopouzdanje i osjećaj povezanosti s drugima, odnosno poštuju vlastito emocionalno iskustvo, bez obzira na to jesu li veseli, prestrašeni ili tužni i dopuštaju si poštivati sami sebe (Salovey i Sluyter, 1999; 89). Kvalitetne poticaje za lakše razumijevanje dječjih emocija možemo pronaći u pričama za djecu te dramatizaciji istih, u upotrebi lutaka putem kojih djeca lako izražavaju svoje osjećaje koji su zbog utjecaja okoline često i potisnuti, zatim kroz likovno, glazbeno i tjelesno izražavanje.

Koliko nas emocije dobro služe, ovisi o tome koliko smo sposobni regulirati emocije, umjesto da emocije reguliraju nas (Reeve, 2010; 329). „Pogled na ljudsku prirodu koji ne priznaje snagu emocija žalosno je kratkovidan. Kada je riječ o oblikovanju odluka i postupaka, osjećaji su jednako važni, a katkada i važniji od razmišljanja“ (Goleman, 2012; 4).

5. Istraživanje

5.1. Metodologija istraživanja

Provedeno istraživanje kvalitativno je što znači da je bilo usredotočeno na način na koji pojedinci, odnosno djeca, gledaju i shvaćaju svijet te oblikuju značenja izvan svojih iskustva. Provodilo se u dva dječja vrtića, dječjem vrtiću Popaj i dječjem vrtiću Ružmarin, a uzorak ispitanika je N= 49 raspoređenih u tri odgojne skupine. Ispitanici su djeca rane i predškolske dobi od 3 do 7 godina. Istraživačka pitanja, kao poticaj samog istraživanja, su:

1. Koje boje koriste djeca rane i predškolske dobi u svojim radovima ukoliko je poticaj glazbeno djelo dinamičnog i vedrog sadržaja (W. A. Mozart; Rondo u d-duru)?

2. Koje boje koriste djeca rane i predškolske dobi u svojim likovnim radovima ukoliko je poticaj glazbeno djelo melankoličnog sadržaja (W. A. Mozart; Sonata za klavir, br.10)?

Na osnovu navedenih istraživačkih pitanja formirane su hipoteze.

Istraživanje je eksperimentalno, odnosno, provedeno je prirodnom okruženju djece, dječjem vrtiću, ali su uvjeti i podražaji prilagođeni postavljenim istraživačkim pitanjima i hipotezama kako bismo ih uspješno ispitali. Kvalitativna metoda koja je upotrijebljena u istraživanju podrazumijeva metodu opservacije, odnosno opažanje i analizu dječjih likovnih radova. Podaci su prikupljeni tehnikom analize sadržaja, a to su u ovom slučaju dječji likovni radovi. Instrument prikupljanja podataka je priprema za glazbeno-likovnu aktivnost te sama aktivnost pomoću koje se istražuje utjecaj glazbenog djela, vedrog ili melankoličnog sadržaja, na upotrebu kromatskih i pretežito toplih boja, odnosno, akromatskih i pretežito hladnih boja.

5.2. Hipoteze

H₁ Djeca će uz poticaj glazbenog djela dinamičnog i vedrog sadržaja, u svojim likovnim radovima, upotrebljavati kromatske i pretežito tople boje.

H₂ Djeca će uz poticaj glazbenog djela melankoličnog sadržaja, u svojim likovnim radovima, upotrebljavati akromatske i pretežito hladne boje.

5.3. Cilj

Cilj ovog istraživanja ispitati je utjecaj glazbenog djela dinamičnog i vedrog te melankoličnog sadržaja na odabir i upotrebu kromatskih i pretežito toplih boja, odnosno akromatskih i pretežito hladnih boja.

5.4. Pismena priprema glazbeno-likovne aktivnosti

Sveučilište u Splitu

Filozofski fakultet

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

PISMENA PRIPREMA ZA IZVEDBU METODIČKO-PRAKTIČNE GLAZBENO- LIKOVNE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

*aktivnost se izvodi u svrhu istraživačkog djela prikupljanja materijala, odnosno dječjih radova, za završni rad na temu: *Psihološka svojstva boja u likovnim radovima djece rane i predškolske dobi*

Dječji vrtići u kojima se provodi aktivnost (odgajateljice/mentorice):

1. Dječji vrtić Popaj, 6-satni program, odgajateljica: Gordana Krasnić
2. Dječji vrtić Popaj, 10-satni program, odgajateljice: Ljiljana Buljan i Jasminka Vučica
3. Dječji vrtić Ružmarin, 10-satni program, odgajateljice: Gordana Jurko i Anđela Ćurić

Ime i prezime studentice:

Ivana Vazdar

Datumi izvođenja aktivnosti:

5. travnja 2022., 6. travnja 2022., 12. travnja 2022.

1. NAZIV AKTIVNOSTI: „Čarobni otoci“

2. „MOGUĆNOSTI ZA CJELOVITI RAZVOJ DJETETA:

a) OSOBNA, EMOCIONALNA I TJELESNA DOBROBIT

- razvoj motoričkih vještina
- usvajanje higijenskih navika kao preduvjeta zdravlja
- uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima
- otvorenost djeteta prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima
- smirenost (odsutnost osjećaja ugroženosti, nemira, zabrinutosti)
- samoprihvatanje djeteta (nepotiskivanje emocija, prihvatanje sebe)
- samopoštovanje i samosvijest djeteta
- sposobnost privremene odgode zadovoljavanja svojih potreba
- razvoj identiteta djeteta (osobnog i socijalnog)
- spremnost djeteta na donošenje odluka koje se odnose na njegove aktivnosti
- razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja
- inicijativnost i inovativnost djeteta
- promišljanje i samoprocjena vlastitih aktivnosti i postignuća

b) OBRAZOVNA DOBROBIT

- radoznalost i inicijativnost djeteta
- kreativnost, stvaralački potencijal djeteta
- percepcija sebe kao osobe koja može i voli učiti
- otkrivanje radosti i korisnosti učenja
- propitivanje vlastitih ideja i teorija (metakognitivne sposobnosti djeteta)
- stvaranje i zastupanje novih ideja
- argumentirano iznošenje vlastitih načina razmišljanja
- visoka uključenost djeteta u odgojno-obrazovne aktivnosti (zaokupljenost)

c) SOCIJALNA DOBROBIT

- usklađenost s obrascima, pravilima, normama i zahtjevima socijalne grupe/zajednice
- uspostavljanje, razvijanje i održavanje kvalitetnih odnosa djeteta s drugom djecom i odraslima

- aktivno sudjelovanje, pregovaranje i konstruktivno rješavanje konfliktnih situacija
- zajedničko (usklađeno) djelovanje djeteta s drugima (djecom i odraslima)
- mogućnost prilagodbe djeteta novim, promjenjivim situacijama i okolnostima (fleksibilnost i adaptabilnost)
- percepcija sebe kao člana zajednice koji ima priliku i mogućnost pružanja doprinosa zajednici
- odgovorno ponašanje djeteta prema sebi i drugima“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014; 24-26).

3. CILJ AKTIVNOSTI: Uz auditivne poticaje dvije skladbe; dinamičnog i vedrog sadržaja (W. A. Mozart; Rondo u d-duru) te melankoličnog sadržaja (W. A. Mozart; Sonata za klavir, br.10) djeca se likovno izražavaju toplim i pretežno kromatskim bojama, odnosno hladnim i pretežno akromatskim bojama tempere. Djeca razvijaju osjećaj za tempo, dinamiku i ritam te zadovoljavaju potrebu za glazbom i likovnošću.

4. ORGANIZACIJA PROSTORNO-MATERIJALNOG KONTEKSTA (*Hansen, Kaufmann, Walsh, 2006*).

a) CENTAR ZA OBITELJSKE I DRAMSKE IGRE

- uvodni dio aktivnosti
- štupalice žute i plave boje (ključevi za ulazak na vedri, odnosno tmurni otok)
- zastave vedrog i tmurnog otoka

b) CENTAR ZA LIKOVNO IZRAŽAVANJE

- tempere (tope, hladne, kromatske i akromatske boje)
- kistovi
- spužvice na štapiću (materijalni poticaj osmišljen u svrhu stvaranja što različitijih dječjih radova, kasnije uklonjen iz upotrebe jer se nije pokazao učinkovit – uz glazbene poticaje i cijelu priču o „čarobnim“ otocima koja je ponuđena djeci, zbunjivao ih je alat koji do sada nisu koristila)
- A4 papir namijenjen za slikanje temperama (po dva za svako dijete)
- zaštitne podloge za stol i pregače za djecu

c) CENTAR ZA GLAZBENO IZRAŽAVANJE

- bluetooth zvučnik za reprodukciju glazbenih primjera; dinamičnog i vedrog sadržaja (W. A. Mozart; Rondo u d-duru) te melankoličnog sadržaja (W. A. Mozart; Sonata za klavir, br.10)

5. OČEKIVANE VRSTE AKTIVNOSTI DJECE S OBZIROM NA S OBZIROM NA PONUĐENE POTICAJE (*Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, 1991; 12*).

- a) RAZNOVRSNO IZRAŽAVANJE I STVARANJE
 - oslikavanje
 - govorno izražavanje
 - izražavanje cjelokupnom motorikom
 - kreativnost u izražavanju i stvaranju
- b) ISTRAŽIVAČKO-SPOZNAJNE AKTIVNOSTI
 - istraživačko manipuliranje predmetima
 - promatranje i istraživanje materijala
 - otkrivanje i jednostavno eksperimentiranje
 - praktično i verbalno rješavanje problema
 - namjerno učenje i vježbanje postupaka
- c) ŽIVOTNO-PRAKTIČNE I RADNE
 - samoposluživanje pripremljenim materijalom
 - pažljivo rukovanje i čuvanje predmeta i igračaka
 - pospremanje i održavanje prostora u kojem se provodila aktivnost
- d) RAZNOVRSNE IGRE
 - funkcionalne igre
 - simboličke igre
- e) UMJETNIČKE AKTIVNOSTI
 - promatranje
 - slušanje
 - interpretacija glazbenih djela
- f) DRUŠTVENE I DRUŠTVENO-ZABAVNE AKTIVNOSTI
 - komunikacija, druženje i zabava tijekom aktivnosti
 - interakcija među djecom i odraslima

6. METODA RADA

- razgovor i poticanje

7. OBLIK RADA

- frontalni i individualni

8. PRINCIPI RADA TIJEKOM IZVEDBE AKTIVNOSTI

Omogućavanje djeci potrebnih prostorno-materijalnih i socijalnih poticaja za rad. Individualno pristupanje djetetu i pomaganje, ako dijete zatraži. Polazište je da svako dijete ima svoj vlastiti doživljaj odslušanih glazbenih primjera i pripremljenih materijala te se prema tome od njega ne očekuje stvaranje likovnih djela prema odgajateljevim očekivanjima, već prema njegovim vlastitim doživljajima i viđenjima. Tijekom aktivnosti teži se slobodnom izražavanju djece i međusobnoj suradnji i podršci između djece i odgajatelja.

9. POČETNI POTICAJI ODGAJATELJA I PLANIRANE ULOGE TIJEKOM ODGOJNOG PROCESA

Početni poticaj je priprema materijala u centrima u kojima je osmišljena aktivnost, zatim upoznavanje djece sa samim materijalom i načinom korištenja istog. Tijekom aktivnosti odgajatelj uvodi djecu u samu priču „čarobnih“ otoka i upoznaje ih s pravilima simboličke igre u koju ih uvodi. Isto tako odgajatelj je aktivni promatrač, sudionik, poticatelj, suigrač, te na kraju same aktivnosti, zajedno s djecom, procjenjivač provedene aktivnosti (jesu li se djeci svidjeli poticaji i sam tijekom aktivnosti, što bi htjela promijeniti ili nadodati, što su djeca naučila i jesu li uživala).

10. PONAŠANJA I AKTIVNOSTI DJECE KOJA ĆE UKAZIVATI NA MOGUĆNOST OSTVARIVANJA PLANIRANIH DOBROBITI

- zainteresiranost i uživljenost u proces korištenja pripremljenog materijala
- samoinicijativno ponovno korištenje istih ili sličnih materijala te verbalno pokazivanje zanimanja za slične aktivnosti u budućnosti

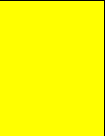

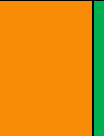

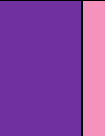
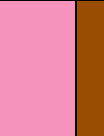

6. Rezultati

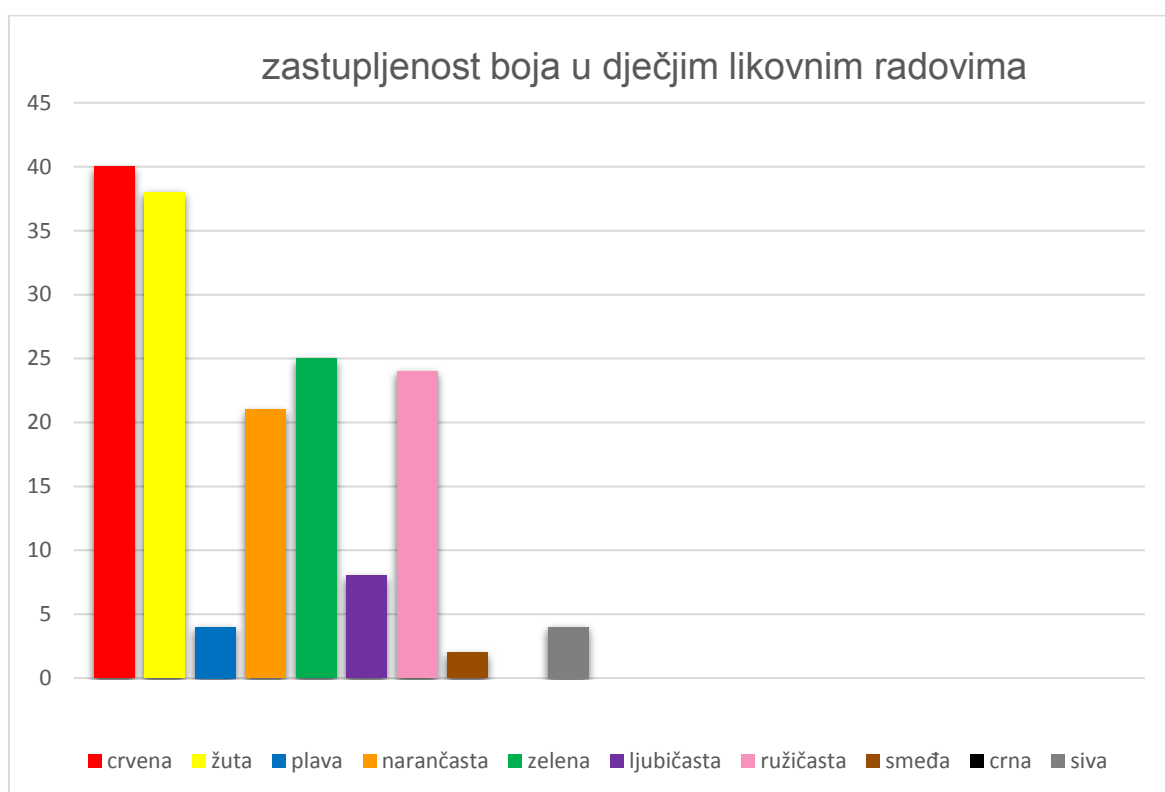
6.1. Rezultat prve hipoteze

Analizom dječjih radova koji su nastali potaknuti skladbom dinamičnog i vedrog sadržaja (W. A. Mozart; Rondo u d-duru) možemo zaključiti prvu hipotezu točnom, odnosno, djeca su uz poticaj glazbenog djela dinamičnog i vedrog sadržaja, u svojim likovnim radovima, upotrebljavala kromatske i pretežito tople boje. Od 49 djece koja su sudjelovala u ovom istraživanju, čak ih je 40 u svojim radovima, prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja, koristilo crvenu boju. Za žutu se odlučilo 38 djece, narančastu je koristilo 21 dijete, a ružičastu 24 djece. Uočavamo kako su od hladnih boja djeca najviše koristila zelenu boju, njih 25, što objašnjava činjenica da zelena boja, bez obzira što u likovnom jeziku pripada skupini hladnih boja, kod odraslih i djece izaziva ugodu i pozitivne emocije. Zastupljenost hladnih i akromatskih boja u dječjim likovnim radovima je minimalna. Plavu i sivu boju koristilo je 4 djece, smeđu 2 djece, crnu niti jedno. Ljubičastu je upotrijebilo 8 djece u slučaju kada je ona bila u svjetlijem tonu.

Rezultat analize dječjih likovnih radova i zastupljenost boja u njima, prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja, prikazan je tablično i grafikonom. U nastavku su prikazani neki od dječjih likovnih radova, izjave koje su dali promatrajući svoj rad i likovna analiza samog rada.

Tablica 1: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja

BOJA										
BROJ DJECE	40	38	4	21	25	8	24	2	0	4

Grafikon 1: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja

6.2. Dječji likovni radovi uz skladbu vedrog sadržaja

Prema principu egzemplarnosti za analizu su izabrani najkarakterističniji dječji likovni radovi.

Slika 2: Filip (5 godina) „Naslikao sam Zlatnu bubu i vojsku, buba ima zlatne kandže.“

Filip je u svom likovnom radu koristio osnovne, sekundarne i tercijarne boje. Slušajući skladbu vedrog sadržaja koristio je poneku hladnu boju, ali većim dijelom prevladavaju tople i kromatske boje. Papir oslikava pretežno kratkim potezima i utiskivanjem kista u podlogu. U sredini je dominantna žuta ploha nepravilnog oblika koja predstavlja „Zlatnu bubu“ te možemo zaključiti da zbog odabira boje „Zlatna buba“ predstavlja pozitivnog lika na dječakovu radu. Cijela ploha oslikana je tehnikom tempere pa prema tome zaključujemo da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 3: Frane (6 godina) „Svemir i stroj koji u svemiru skuplja Internet, Zemlja, Sunce, planet koji ima tanki krug oko sebe, Mjesec.“

U likovnom radu dječaka Frane uočavamo upotrebu osnovnih i sekundarnih boja. Za prikaz planete Zemlje koristio se hladnom, odnosno zelenom bojom, pa možemo reći da ona njemu predstavlja stabilnost i sigurnost. Većinom se koristi toplim i kromatskim bojama. Podlogu oslikava obojanim plohama te se koristi ravnim i zakrivljenim crtama, a završava detaljima u obliku točaka. Komplementarni kontrast zelene i crvene boje dominira radom. Frane nije odlučio ispuniti cijeli papir, nego oko planeta ostavlja neispunjen prostor koji mu predstavlja svemir. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 4: Anton (5 godina) „Puno krugova i crvena ograda.“

Iz Antonovog likovnog rada uočavamo upotrebu osnovnih i sekundarnih boja. Najzastupljenija je crvena sa svojim tonovima koji prelaze u ružičastu boju, a radom dominira zelena ploha smještena u sredini. Kao i u prethodna dva rada, dječak upotrebljava zelenu boju koja u njegovom likovnom izričaju predstavlja ravnotežu prema ostalim bojama. Temperu na papir nanosi kratkim i brzim pokretima kista, a rad završava crvenom ogradom, odnosno ravnom linijom na lijevom rubu koja predstavlja kontrast kružnim oblicima. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 5: Laura (6 godina) „Naslikala sam na sretnom otoku cvjetić, srce, i sretni smajlič sa mojim sretnim bojama. Melina je mislila da su ove crvene točkice krv, a meni su to ukrasi.“

Laura je u svom likovnom radu upotrebljavala osnovne boje crvenu i žutu te ton crvene boje, odnosno ružičastu boju koja je i najzastupljenija, odnosno, koristi se toplim i kromatskim bojama. Plohom dominira likovni prikaz cvijeta oko kojega se nalaze manje obojane plohe i točkasti tragovi boje. Željeni motiv cvijeta prikazan je uz pomoć ravne okomite i valovite crte te primjećujemo i kružne crte. Boje koje je koristila, Laura karakterizira kao sretno. Djevojčica bojom nije u potpunosti prekrila cijeli papir. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

Slika 6: Andrijana (5 godina) „Sretna duga.“

Djevojčica Andrijana upotrebljava osnovne i sekundarne boje, ali likovnim radom najviše dominira ton osnovne crvene boje, odnosno, ružičasta boja. Možemo reći da likovnim radom prevladavaju tople i kromatske boje. Boja je na podlogu nanescena u velikoj količini zbog želje da se popuni cijeli papir. U središtu je motiv duge koju djevojčica karakterizira kao sretnu. Motivom dominira zakrivljena, debela crta koja je čiste crvene boje, dok su ostale boje koje čine dugu degradirane. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

Slika 7: Andrej (5 godina) „Razbacane vesele boje.“

Andrej koristi osnovne sekundarne i tercijare boje koje na podlogu nanosi brzim i naglim pokretima kista. Zbog takvog načina nanošenja boje, na papiru su se neke boje pomiješale, dok su neke ostale definirane. Uočavamo toplo-hladni i komplementarni kontrast koji je dječak postigao. Hladne boje, zelena, plava i ljubičasta, koje je koristio, nisu čiste i punog intenziteta, već degradirane i djeluju nježno prema crvenoj i ružičastoj boji. Bojama je ispunjena cijela površina papira. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 8: Maša (6 godina) „Šareni dan.“

Djevojčica Maša u svom likovnom radu upotrebljava degradirane boje od kojih se najviše ističe ton osnovne crvene boje, odnosno ružičasta. Ostale boje su u procesu nanošenja pomiješane. Boja je na podlogu nanošena u ravnim, horizontalnom crtama na nakon toga i kružnim pokretima te utiskivanjem kista u papir. Sve boje su jednolične i ne uočava se nikakav kontrast. Površina papira relativno je popunjena. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

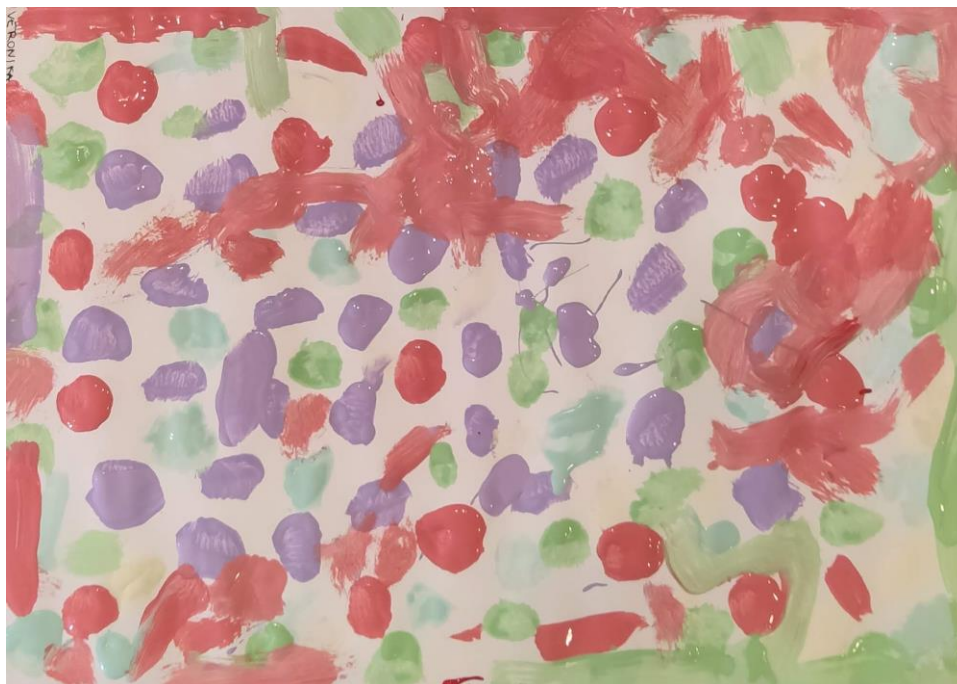
Slika 9: *Ivana (4 godine) „Okvir neke crvene boje na planeti.“*

Boje koje je koristila djevojčica Ivana u svom likovnom radu su osnovne sekundarne i tercijarne te većim dijelom tople i kromatske. Nanošene su ravnim potezima kista po papiru te tvore velike obojene plohe. Najviše se ističe crvena boja koja dominira nad plohom žute i par poteza narančaste i ljubičaste boje. Papir je bojom prekriven u cijelosti. Uvidom u likovne radove djevojčice, moglo bi se reći da je u prijelazu između faze izražavanja složenim simbolima i faze intelektualnog realizma.

Slika 10: Rino (6 godina) „Kuća, šator i jabuka jer me to čini sretnim i gušt mi je crtati.“

Dječak Rino svoj likovni rad prikazao je osnovnim i sekundarnim bojama, od kojih prevladavaju tople i kromatske. Naslikao je jednostavan prikaz tri motiva koji njega čine sretnim i predstavljaju mu sigurnost. U radu možemo prepoznati utjecaj šablonskih motiva (kuća i sunce u kutu). Rino se izražava ravnim, okomitim i horizontalnim crtama kojima su kontrast kružni prikaz jabuke i sunca. Boje koje nanosi na papir ne miješa već precizno i uredno odvaja. Podloga nije u potpunosti popunjena te možemo primijetiti da jedna strana kuće nije ispunjena bojom jer obojeni okvir predstavlja boju cijele površine što nam potvrđuje da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 11: Veronika (6 godina) „Livada s puno šarenog cvijeća.“

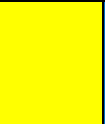

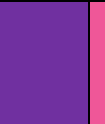
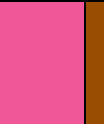

Djevojčica Veronika za prikaz svoje livade upotrebljava osnovne i sekundarne boje. Koristi se komplementarnim i toplo-hladnim kontrastom upotrebljavajući crvenu i zelenu te središte papira utiskivanjem kista u papir dodaje ljubičastu boju. Korištena ljubičasta boja, svjetlije je nijanse. Djevojčica se uz likovni element točke koristi i kratkim, ravnim i isprekidanim crtama. Podloga je relativno ispunjena bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

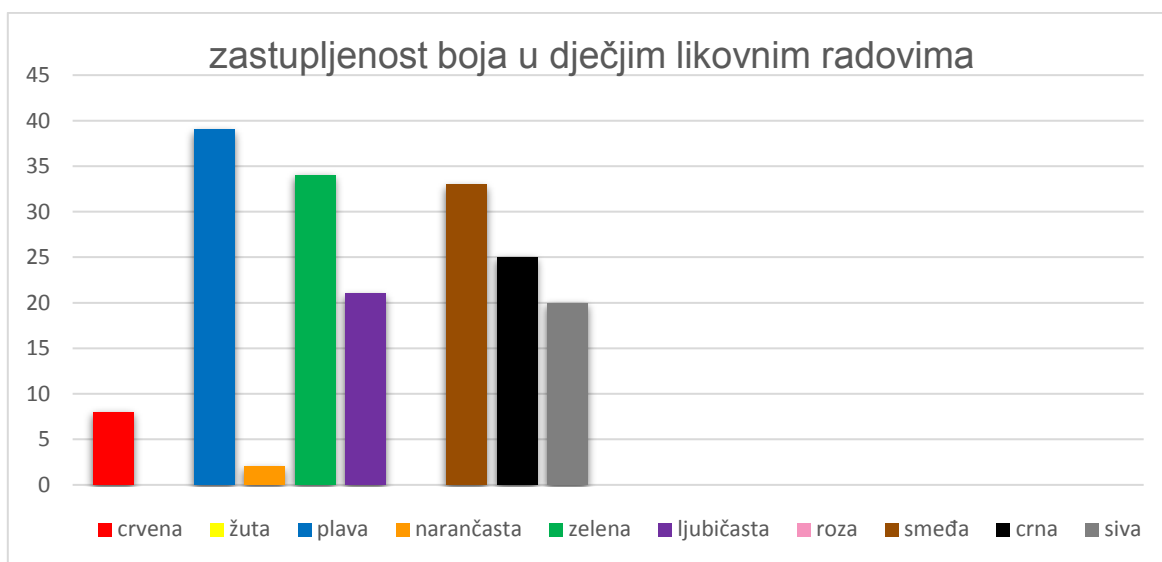
6.3. Rezultat druge hipoteze

Analizom dječjih radova koji su nastali potaknuti skladbom melankoličnog sadržaja (W. A. Mozart; Sonata za klavir, br.10) možemo zaključiti drugu hipotezu točnom, odnosno, djeca su uz poticaj glazbenog djela melankoličnog sadržaja, u svojim likovnim radovima, upotrebljavala akromatske i pretežito hladne boje. Od 49 djece koja su sudjelovala u ovom istraživanju, plavu boju je u svojim likovnim radovima koristilo čak 39 djece, a zelenu 34 djece. Sljedeća boja po zastupljenosti u dječjim likovnim radovima jest smeđa koju je koristilo 33 djece, zatim crna koja se pojavljivala 25 puta. Ljubičasta je uočena u 21 dječjem radu, a siva u 20. Zastupljenost toplih i kromatskih boja u dječjim likovnim radovima je minimalna. Najviše je upotrebljavana crvena boja i to kod 8 djece te narančasta kod 2 djece, dok žutu i ružičastu boju niti jedno dijete nije upotrijebilo u svojem likovnom radu.

Rezultat analize dječjih likovnih radova i zastupljenost boja u njima, prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja, prikazan je tablično i grafikonom. U nastavku su prikazani neki od dječjih likovnih radova, izjave koje su dali promatrajući svoj rad i likovna analiza samog rada.

Tablica 2: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja

BOJA										
BROJ DJECE	8	0	39	2	34	21	0	33	25	20

Grafikon 2: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja

6.4. Dječji likovni radovi uz skladbu melankoličnog sadržaja

Prema principu egzemplarnosti za analizu su izabrani najkarakterističniji dječji likovni radovi.

Slika 12: Frane (6 godina) „London i kip slobode, most u Londonu i dvorac sam napravio.“

Dječak Frane za svoj likovni rad upotrijebio je osnovne i sekundarne boje te su one hladne, a uočavamo i akromatske, sivu i crnu boju. Uočavamo da je likovni rad nastao ravnim, okomitim i horizontalnim potezima kista koji su stvorili obojane plohe. Također dječak se koristio zakrivljenim i kratkim, isprekidanim crtama. Papir je u cijelosti ispunjen te njime dominira velika plava ploha. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 13: Maša (6 godina) „Moćna oluja.“

Djevojčica Maša u svom likovnom izražavanju koristila se osnovnim ,sekundarnim i tercijarnim bojama. Možemo primijetiti da su sve upotrebljavane boje hladne, a na podlogu su nanošene brzim i kratkim potezima kista. Takav način nanošenja boje stvorio je ravne, horizontalne, vertikalne i dijagonalne crte, zatim valovite isprekidane crte te točke nastale utiskivanjem kista u papir. Zbog toga likovni rad izgleda dinamično što opisuje i sam naziv koji mu je djevojčica dodijelila. Cijela površina papira ispunjena je bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 14: Filip (5 godina) „Naslikao sam da se bore dva zlikovca, odnosno jedan je superjunak, a drugi zlikovac i opasne zmijsu su okolo.“

Dječak Filip upotrebljava osnovne, sekundarne i tercijarne boje te prepoznajemo većinski udio hladnih i akromatskih boja uz poneku toplu i kromatsku. Pomoću dječakovog opisa svog likovnog rada, potvrđujemo osjećaj napetosti i borbe koji nam ovaj likovni uradak prenosi. Tom osjećaju napetosti i opasnosti također pridonose brzi i kratki potezi kista kojim je boja nanošena na papir. Likovni element crta, kojom se dječak izražavao, prikazana je kao kratka, jasna, ravna, isprekidana i oštra. Podloga je u cijelosti ispunjena bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 15: „Pjero (6 godina) „Most iz Perua.“

Dječak Pjero koristi osnovne i sekundarne boje koje su hladne te likovnim radom prevladavaju akromatske boje. Pjero je boju na papir nanosio ravnim pokretima kista koji su stvorili obojane plohe, omeđene ravnim crtama. Papir je u cijelosti ispunjen bojom. Analiza dječakovih likovnih radova i navedene karakteristike prikazanoga rada navode na zaključak da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 16: Laura (6 godina) „Pahuljice, kiša i ovdje piše tužna, bili smo na tužnom otoku pa sam nacrtala tužni smajlic i ovo prekríženo srce.“

U likovnom radu djevojčice Laure prepoznajemo osnovne, sekundarne i tercijarne boje. Također prevladavaju hladne i akromatske boje. Skladba melankoličnog sadržaja djevojčicu je potaknula na pismeni i slikovni prikaz osjećaja koje je proživjela slušajući je. Laura se koristila ravnim i zaobljenim crtama, utiskivanjem kista u podlogu koji ostavlja kružni oblik na papiru te manjim obojenim plohamama. Prostor na papiru nije u cijelosti ispunjen bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

Slika 17: *Bepo (6 i pol godina) „Živa sjena i umjetnost.“*

Likovnim radom dječaka Bepa dominiraju akromatske boje uz sitni detalj osnovne plave i sekundarne zelene boje. Uočavamo jednu obojenu plohu te oko nje kratke, ravne i oštre poteze kista. Prostor na papiru nije u cijelosti ispunjen bojom. Uočavamo izrazitu kreativnost u izvedbi i imenovanju dječjeg likovnog rada. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 18: Željko (6 godina) „Naslikao sam dva prijatelja koja plaču.“

Dječak Željko u svom likovnom radu koristio se osnovnim i tercijarnim bojama te prevladavaju akromatske boje. Prilikom nanošenja boje na papir neke su se boje izmiješale. Uočavamo nagle pokrete kista koji tvoje duge i kratke, ravne linije. Skladba melankoličnog sadržaja utjecala je na dječakov odabir motiva, dva dječaka koja plaču. Odnosno u dječaku je probudila emociju tuge te je naslikao dva dječaka kako plaču. Rad je ekspresivan i dojmljiv. Papir je u cijelosti ispunjen bojama. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 19: Noel (6 godina) „ Naslikao sam kako čovjek viče.“

Dječak Noel prilikom izrade svog likovnog djela koristio se sekundarnim, tercijarnim i hladnim bojama. Velika ljubičasta ploha nastala kružnim pokretima kista i obrubljena smeđom bojom prikazuje čovjeka koji viče. Likovni rad nastao je bojanjem ploha i povlačenjem ravnih, okomitih i horizontalnih poteza kista. Podloga je u cijelosti ispunjena bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je dječak u fazi intelektualnog realizma.

Slika 20: *Ivana (4 godine) „ Tužno more, zelene bobice i male planete.“*

Ivana je djevojčica koja je doživljaj skladbe melankoličnog sadržaja prikazala pomoću sekundarnih i tercijarnih boja. Dominiraju hladne boje iako uočavamo i toplu narančastu boju koja se u procesu nanošenja pomiješala s akromatskom sivom bojom. Djevojčica je boju nanosila horizontalnom pokretima kistom te utiskivanjem kista u podlogu. Papir nije u cijelosti ispunjen bojom. Likovni rad je ekspresivan i dojmljiv. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

Slika 21: Andrijana (6 godina) „Tužna duga.“

Likovnim radom djevojčice Andrijane prevladavaju hladne, osnovne sekundarne i tercijarne boje. Velika količina boje nanescna je na podlogu što je dovelo do miješanja boja. Potezi kistom u ravnim i zaobljenim smjerovima tvore obojane plohe koje grade likovni rad. Papir je u cijelosti ispunjen bojom. Prema analizi dječjeg likovnog rada i navedenim karakteristikama rada možemo zaključiti da je djevojčica u fazi intelektualnog realizma.

7. Zaključak

Nakon svega navedenog možemo zaključiti kako se likovno stvaralaštvo djece počinje razvijati od njihove najranije dobi, kada u ruke uzimaju olovku ili bilo koje drugo sredstvo koje ostavlja trag na podlozi i počinju s izražavanjem. U početku je to faza šaranja koja se razvojem dječje motorike polako pretvara u likovni izraz u kojem dijete prikazuje sve što ga okružuje. Prema tome djetetovo prostorno okruženje uz socijalne poticaje treba biti bogato i kvalitetno kako bi dijete svakodnevno bilo izloženo mogućnostima za promatranje, istraživanje i učenje svijeta oko sebe. Jedan od djeci najzanimljivijih likovnih elemenata jest boja koju im možemo ponuditi na razne načine i u raznim oblicima. Djeca će boju započeti istraživati od njenih fizikalnih svojstva, gustoće, ljepljivosti, teksture te će postupno spoznati i samu čar likovnog izražavanja bojom po ponuđenoj podlozi. Prema primjeru istraživanja provedenog u ovome završnome radu, možemo zaključiti da djeca razne boje mogu upotrebljavati zbog utjecaja okoline u kojoj se nalaze. Skladba dinamičnog i vedrog sadržaja potaknula je djecu na prikaz vedrih motiva koristeći tople i pretežno kromatske boje, dok su se uz skladbu melankoličnog sadržaja prisjetili nekih tmurnih tema koje su prikazali hladnim i pretežno akromatskim bojama. Upravo na ovakav način, uz likovno izražavanje, možemo djeci olakšati iskazivanje svih njihovih emocija i pomoći im u emocionalnom sazrijevanju. Pri tome emocije ne dijelimo na dobre i loše, već dopuštamo izražavanje svim emocijama, a ponašanja reguliramo dogovorom. Zato je od izrazite važnosti poznavati faze razvoja dječjeg likovnog stvaralaštva kako bismo u svakom trenutku djeci mogli ponuditi kvalitetne i njihovoj dobi te stupnju razvoja primjerene prostorno-materijalne i socijalne poticaje. Uz kvalitetno prostorno-materijalno i socijalno okruženje djeca će pravilno razvijati svoje likovno stvaralaštvo, a svoje emocije, vještine, znanja, strahove, želje i potrebe slobodno će prikazati kroz vlastiti likovni izraz.

Istraživanjem su potvrđene postavljene hipoteze, odnosno, djeca su uz poticaj glazbenog djela dinamičnog i vedrog sadržaja, u svojim likovnim radovima, upotrebljavala kromatske i pretežito tople boje, a uz poticaj glazbenog djela melankoličnog sadržaja, upotrebljavala su akromatske i pretežito hladne boje. Također, istraživanje je pokazalo kako djeca nesvjesno koriste psihološka svojstva boja potaknuti okruženjem u kojem se nalaze te prostorno-materijalnim i socijalnim poticajima koji su im ponuđeni.

8. Literatura

1. BELAMARIĆ, D. (1987). *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Zagreb: Školska knjiga.
2. GOLEMAN, D. (2012). *Emocionalna inteligencija*. Zagreb: Mozaik knjiga.
3. GRGURIĆ, N. , JAKUBIN M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa.
4. HANSEN, K. A., KAUFMANN, R. K., WALSH, K. B. (2006). Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina. *Zagreb: Korak po korak*.
5. HERCEG, L., RONČEVIĆ, A., KARLAVARIS B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb, Alfa.
6. HRVATSKA, R. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.
7. IVANČEVIĆ, R. (2005). *Likovni govor: uvod u svijet likovnih umjetnosti: udžbenik za 1. razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
8. JAKUBIN, M. (1989). *Osnove likovnog jezika i likovne tehnike: priručnik za likovnu kulturu*. Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
9. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete RH 7-8/91)
10. REEVE, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Slap.

11. REZIĆ, L. (2006). Emocionalni razvoj djeteta-Kako pomoći djetetu da se snađe s onim što se događa u njemu i oko njega?. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 12(45), 7-9.
12. SALOVEY, P., SLUYTER, D. J. (1999). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: pedagoške implikacije*. Educa.
13. ZJAKIĆ, I., MILAKOVIĆ, M. (2010). *Psihologija boja*. Varaždin: Veleučilište u Varaždinu.

9. Sažetak

Boje su sastavni dio našeg života i svakodnevno ih vidamo svuda oko nas. Isijavanjem svoje valne duljine mogu utjecati na naše raspoloženje, mišljenje, pa čak i odabire. Razvoj dječjeg likovnog stvaralaštva ne započinje upotrebom boja, ali kada dijete upozna boju kao jedan od likovnih elemenata, rado se pomoću nje izražava. U početku dijete samo crta bojom, a kasnije prikazuje obojene plohe sa sve više i više detalja. Na upotrebu boja u dječjim likovnim radovima ponekad može utjecati i okolina koja ga okružuje. Kako boja utječe na ljude općenito pa i na samu djecu prikazat ćemo u sljedećim poglavljima. Također osvrnut ćemo se na cjelokupno dječje likovno stvaralaštvo i razvojne faze kroz koje dijete prolazi te detaljnije opisati kada i kako započinje dječje izražavanje bojom. U istraživanju dječjeg likovnog izraza svakako trebamo obratiti pozornost i na emocije koje dijete može izraziti kroz svoju likovnost. Provedenim istraživanjem u tri vrtičke skupine djece nastojali smo provjeriti hoće li djeca prilikom slušanja skladbe dinamičnog i vedrog sadržaja, u svojim likovnim radovima, koristiti pretežno tople i kromatske boje, a prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja, koristiti pretežno hladne i akromatske boje. Uzorak ispitanika je N=49, a analizom rezultata, postavljene hipoteze, pokazale su se točnima. Na kraju su prikazani neki od dječjih likovnih radova koji su nastali prilikom provedbe istraživanja te njihova analiza.

Ključne riječi: boja, kromatske boje, akromatske boje, dječje likovno stvaralaštvo, faze razvoja, emocije

10. Abstract

Colors are an integral part of our lives, and we see them all around us every day. By radiating their wavelength, they can affect our mood, opinion, and even choices. The development of children's art does not begin with the use of colors, but when a child learns about color as one of the artistic elements, he is happy to express himself with it. In the beginning, the child only draws with color, and later he shows colored surfaces with more and more details. The use of color in children's art can sometimes be influenced by the environment that surrounds it. How color affects people in general and children themselves will be shown in the following chapters. We will also look at the entire children's artistic creativity and developmental stages that a child goes through and describe in more detail when and how children's expression of color begins. In the research of children's artistic expression, we should pay attention to the emotions that a child can express through his / her art. The research conducted in three kindergarten groups of children tried to check whether the children will use mostly warm and chromatic colors when listening to a song with dynamic and cheerful content in their art works, or will they use mostly cold colors in their art works when listening to a song with melancholic content. The sample of respondents is $N = 49$, and the analysis of the results, the hypotheses, proved to be accurate. At the end, some of the children's art works created during the research and their analysis are presented.

Keywords: color, chromatic colors, achromatic colors, children's art, developmental stages, emotions

11. Popis slika, tablica i grafikona

Popis slika

Slika 1: Krug čistih boja prema Oswaldu.....	3
Slika 2: Filip (5 godina) „Naslikao sam Zlatnu bubu i vojsku, buba ima zlatne kandže.“	24
Slika 3: Frane (6 godina) „Svemir i stroj koji u svemiru skuplja Internet, Zemlja, Sunce, planet koji ima tanki krug oko sebe, Mjesec.“	25
Slika 4: Anton (5 godina) „Puno krugova i crvena ograda.“	26
Slika 5: Laura (6 godina) „Naslikala sam na sretnom otoku cvjetić, srce, i sretni smajlič sa mojim sretnim bojama. Melina je mislila da su ove crvene točkice krv, a meni su to ukrasi.“	27
Slika 6: Andrijana (5 godina) „Sretna duga.“	28
Slika 7: Andrej (5 godina) „Razbacane vesele boje.“	29
Slika 8: Maša (6 godina) „Šareni dan.“	30
Slika 9: Ivana (4 godine) „Okvir neke crvene boje na planeti.“	31
Slika 10: Rino (6 godina) „Kuća, šator i jabuka jer me to čini sretnim i gušt mi je crtati.“	32
Slika 11: Veronika (6 godina) „Livada s puno šarenog cvijeća.“	33
Slika 12: Frane (6 godina) „London i kip slobode, most u Londonu i dvorac sam napravio.“	36
Slika 13: Maša (6 godina) „Moćna oluja.“	37
Slika 14: Filip (5 godina) „Naslikao sam da se bore dva zlikovca, odnosno jedan je superjunak, a drugi zlikovac i opasne zmije su okolo.“	38
Slika 15: „Pjero (6 godina) „Most iz Perua.“	39
Slika 16: Laura (6 godina) „Pahuljice, kiša i ovdje piše tužna, bili smo na tužnom otoku pa sam nacrtala tužni smajlič i ovo prekriženo srce.“	40
Slika 17: Bepo (6 i pol godina) „Živa sjena i umjetnost.“	41
Slika 18: Željko (6 godina) „Naslikao sam dva prijatelja koja plaču.“	42
Slika 19: Noel (6 godina) „ Naslikao sam kako čovjek viče.“	43
Slika 20: Ivana (4 godine) „ Tužno more, zelene bobice i male planete.“	44
Slika 21: Andrijana (6 godina) „Tužna duga.“	45

Popis tablica

Tablica 1: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja23

Tablica 2: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja35

Popis grafikona

Grafikon 1: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe vedrog sadržaja23

Grafikon 2: Zastupljenost boja u dječjim likovnim radovima prilikom slušanja skladbe melankoličnog sadržaja35

12. Životopis

OSOBNI PODACI

IME I PREZIME: Ivana Vazdar

DATUM ROĐENJA: 15.01.2001.

MJESTO ROĐENJA: Pakrac, Hrvatska

ADRESA PREBIVALIŠTA: Repušnica Lipa 56, 44320 Kutina

DRŽAVLJANSTVO: Hrvatsko

E-MAIL: ivana.vazdar05@gmail.com / ivazadr@ffst.hr

ŠKOLOVANJE

2019. – 2022. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, sveučilišni preddiplomski studij, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

2015. – 2019. Srednja škola Tina Ujevića Kutina, opća gimnazija

2007. – 2015. Osnovna škola Stjepana Kefelje Kutina, PŠ Repušnica

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, IVANA VAZDAR kao pristupnica za stjecanje zvanja PRVOSTUPNICA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, lipanj 2022.

Potpis studentice:

Ivana Vazdar

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA RADA U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA U SPLITU

Studentica: Ivana Vazdar

Naslov rada: *Psihološka svojstva boja u likovnim radovima djece rane i predškolske dobi*

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Obrazovne znanosti

Vrsta rada: Završni rad

Mentorica rada: izv. prof. dr.sc. Marija Brajčić

Članovi povjerenstva:

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanoga završnoga rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) u otvorenom pristupu
- b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a
- c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

Split, lipanj 2022.

Potpis studentice:

Ivana Vazdar